

FAKULTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLOMOUČ, HÁLKOVA 4

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Osobnosti boje za lidská práva

Olomouc, červen 2016

Adéla Vykydalová

Vedoucí práce:

PhDr. Libuše Lipenská

Obsah

1	MAHÁTMA GÁNDHÍ.....	6
1.1	Jižní Afrika	6
1.2	Návrat do vlasti	6
1.3	Solný pochod 12. března 1929.....	7
1.4	Muslimové a Hinduisté	7
1.5	Indie a Pákistán	7
1.6	Smrt 30. ledna 1948	7
1.7	Citáty.....	8
2	MARTIN LUTHER KING	8
2.1	Odboj pro veřejnou dopravu	9
2.2	Southern Christian Leadership Conference	9
2.3	Nobelova cena míru 1964	9
2.4	I have a dream.....	9
2.5	Atentát 4. dubna 1968	10
2.6	Martin Luther King Day	11
2.7	Citát.....	11
3	NELSON MANDELA.....	12
3.1	ANC – Africký národní kongres.....	12
3.2	Vězení	12
3.3	ANC – politická strana	13

3.4	Nobelova cena míru 1993	13
3.5	Prezident Jihoafrické republiky	13
3.6	Konec života	13
3.7	Citáty.....	13
4	TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK.....	14
4.1	Český jazyk.....	15
4.2	Hilsneriáda	15
4.3	Politik.....	15
4.4	První světová válka	16
4.5	Smrt 14. září 1937.....	16
4.6	Citáty.....	16
5	VÁCLAV HAVEL	17
5.1	Zapojení do odboje	17
5.2	Prezident Československa.....	17
5.3	První český prezident.....	18
5.4	Smrt 18. prosince 2011	18
5.5	Citáty.....	18

ÚVOD

Tato práce popisuje osobnosti ze světových dějin, které se nejen nebály říct svůj názor, ale které za tento názor bojovaly! Z cizích zemí bojoval Mahátma Gándhí v indickém hnutí za nezávislost, Martin Luther King v afroamerickém hnutí za občanská práva a Nelson Mandela v hnutí proti apartheidu. Z České republiky to byl Tomáš Garrigue Masaryk a Václav Havel.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož mě zaujalo a ráda bych se dozvěděla bližší informace o životě těchto významných osobností boje za lidská práva.

Cílem mojí závěrečné práce bylo přiblížit čtenářům strastiplný život těchto myslitelů, osobností, sdílet s nimi jejich postoje a názory, které ovlivnily život jejich i následujících generací, jelikož se nebáli bojovat za to, v co věřili.

Abstrakt

V této závěrečné práci se objeví známé osobnosti, které bojovaly za základní lidská práva. Některé z těchto osobností zaplatily za svoje názory na rasovou rovnoprávnost svým životem. Jejich činy ovlivnily naše i světové dějiny. Pomohly ostatním kulturám uvědomit si, následně přijmout a nastavit mechanismy politického dodržování lidských práv. Někteří z nich neměli štěstí a zemřeli násilnými atentáty, jiní zase skonali v pohodlí svého domova.

Abstract

In my work I want to tell you about human rights abuse which started violent actions. Also I tell you about guides who were involved in this actions. Some of those guides were murdered for their opinions and some of them died peacefully with their family.

1 MAHÁTMA GÁNDHÍ

Celým jménem se jmenoval Móhandás Karamčand Gándhí. Narodil se 2. října 1869 v západní Indii ve městě Porbandar. Byl to syn domorodého úředníka. Jeho matka byla hluboce nábožensky založená. Oženil se velmi mladý ve věku 13 let a se stejně starou dívkou. V 18 letech odjel studovat práva do Londýna. V Anglii se Gándhí připojil k vegetariánské společnosti. Sdílel i jejich další postoje ke světu, proto začal chodit pěšky a jíst střídavě. Své životní potřeby omezoval na minimum. Do Indie se vrátil jako vystudovaný právník. Po určitém čase dostal nabídku práce při řešení právního sporu v Jižní Africe.

1.1 Jižní Afrika

V Jižní Africe se Gándhí poprvé představil veřejnosti a to tak, že začal bojovat za lepší životní práva Indů, kteří ve stávající společnosti a kultuře této země neměli prakticky žádná práva. Bojoval proti rozhodnutí, aby indiští dělníci, kteří chtěli zůstat v Africe po vypršení pracovní smlouvy, museli zaplatit 3 libry (pozn. tehdy šestiměsíční plat). V této životní etapě dospěl Gándhí ke svým nezávadnějším odříkáním. K zákazu požívání masa připojil také zákaz pití mléka. Důvodem byl jeho postoj snižující riziko utrpení buvolů a krav. Gándhí zůstal v Jižní Africe dvacet let.

1.2 Návrat do vlasti

Ghándí se vrátil do vlasti po dlouhé době, a proto se nejprve musel seznámit s poměry v Indii. Roku 1919 se postavil Britům, kteří bezdůvodně zatýkali občany za to, že s nimi nesouhlasili. Chtěl, aby nikdo neoplácel policistům údery obuškem, a aby se nechali dobrovolně odvést do vazby. Za tímto účelem vydal manifest „samostatnosti Indie“ ve kterém žádá samostatnost. Podle Gándhího bylo potřeba bojovat proti Angličanům, ale také usilovat o převýchovu jedince. Po čase se britské jednotky rozhodly střílet na demonstraci asi 10 000 civilistů. Z celkového počtu zahynulo 400 lidí. Britové vyhlásili stanné právo a ti co nesouhlasili, byli odsouzeni k veřejnému bičování. Gándhí kritizoval vykořisťování jedné země druhou.

1.3 Solný pochod 12. března 1929

V Indii vládl britský monopol. Indové byli nuceni kupovat sůl od koloniální vlády za přemrštěné ceny, ačkoli by ji mohli sami získat odpařováním. Proto se šedesátiletý Mahátma rozhodl, že ujde 400 km pochod na protest. Na konci pochodu si všichni podle vzoru Gándhího nabrou sůl. Promlouval na shromážděních, kde promlouval k lidem o nespravedlnosti daně za sůl. Gándhí za celý svůj život strávil šest a půl roku v indických a jihoafrických vězeních. Zajímavostí je, že se ve vězeních cítil velice dobře, utřídil si myšlenky a nabral síly. V roce 1942 začal požadovat okamžitou samostatnost pro Indii. Po třech letech se v Anglii dostali k moci labouristé a ministerský předseda Clement Atlee, který zajistil formou pověření svobodu pro tehdejší Indii.

1.4 Muslimové a Hinduisté

Postupem času se Indie rozdělovala na dva samostatné státy: muslimský a nemuslimský. Jednání, ve kterém muslimové žádali o samostatný stát (Pákistán), bylo složité. Samostatná Indie ještě nevznikala a už se rozpadala. Málokdo ještě Ghándímu naslouchal, proto se rozhodl pro další pouť. Chodil od domu k domu, jak muslimskému tak hinduistickému, a žádal o přístřeší. Žádal, aby se muslim a hinduista navzájem chránili.

1.5 Indie a Pákistán

15. srpna 1947 se zrodily dva samostatné státy Indie a Pákistán. 12 miliónů uprchlíků hledalo novou vlast. Muslimové směřovali do Pákistánu a hinduisté do Indie. Mahátma začal držet hladovku za národní usmíření. Byl hinduista, a proto také hinduisty kritizoval nejvíce. Muslimy obměkčoval tím, že za ně držel hladovku.

1.6 Smrt 30. ledna 1948

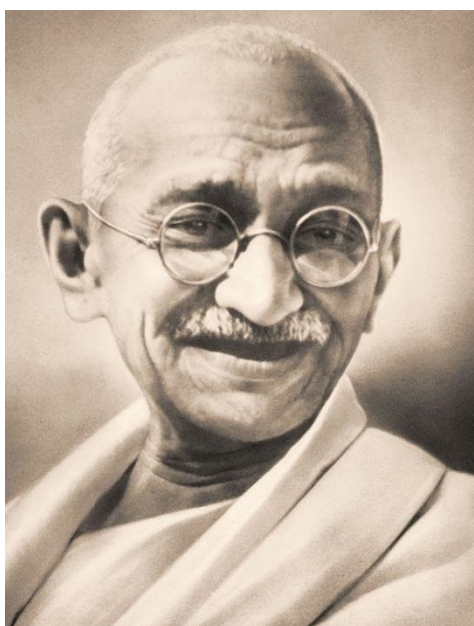
Gándhí procházel zahradou se svými dvěma praneteřemi, které ho podepírali. Náthurám Gódsé šéfredaktor hinduistického deníku jim zastoupil cestu a dotkl se jeho chodidel na důkaz úcty. Poté vytáhl z kapsy revolver a třikrát vystřelil. Měl 79 let.

1.7 Citáty

„Oko za oko a svět bude slepý.“

„Udělat věc, které se bojíme, je první krok k úspěchu.“

„Přátelství je blízkost dvou duší, skutečnost, která je v tomto světě velmi

Mahátma Gándhí

2 MARTIN LUTHER KING

Narodil se 15. ledna 1929 v Atlantě ve státě Georgia. Jeho otec byl reverend. Bydleli v „lepší“ černošské čtvrti. Ve školním věku už začínal přemýšlet nad rasovou diskriminací. Jeho matka se mu to snažila vysvětlit. Zato jeho otec nebyl smířen s rasovou nadřazeností bílých. Ve škole přeskočil 9. a 12. ročník. Měl mnoho doktorátů z různých univerzit. Ve 24 letech se stal pastorem v baptistickém kostele. Oženil se s Correttou Scott a měli spolu čtyři děti.

2.1 Odboj pro veřejnou dopravu

Když v roce 1955 Rosa Parksová odmítla pustit sednout bílého pasažéra (v tehdejší době trestný čin), spustil se odboj proti veřejné dopravě, jehož cílem bylo zrušení rasové segregace. Rosa Parksová patřila k nejznámějším aktivistkám za práva černochů v USA. Během tohoto období byl na Kinga vyvíjen velký nátlak ze strany stoupců. Nakonec tento odboj zvítězil a byla zrušena rasová segregace na vnitrostátních autobusových linkách.

2.2 Southern Christian Leadership Conference

Southern Christian Leadership Conference byla skupina, jejímž účelem bylo koordinovat černošské skupiny při nenásilných protestech. King byl jejím prvním prezidentem a současně i jediným. Prosazoval svoji filozofii jako Mahátma Gándhí: „neoplácejte policistům údery“. King zjistil, že způsob, jakým lze lidi nejlépe informovat o činech páchaných proti rasové segregaci směřuje k cestě organizovaných nenásilných protestů, známých jako zákony Jim Crow (pozn. zákony, jež přikazovali oddělení černochů od bělochů). Využil k tomu o další prostředky - média. Záběry na každodenní ponižování a utrpení černochů vyvolaly sympatii s hnutím za občanskou svobodu. Na začátku šedesátých let se stala občanská svoboda nejdůležitější otázkou v politice. Staral se a vedl protestní pochody za ukončení rasové segregace a prosazování dalších občanských práv.

2.3 Nobelova cena míru 1964

2.4 I have a dream

Kingův nejznámější proslov 15. listopadu 1969 česky nazvaný „Mám sen.“ Tento proslov byl vyřčen na pochodu proti válce ve Vietnamu. Úryvek z proslovu:

„Jsem šťastný, že tu s vámi dnes mohu být při tom, co bude v historii známo jako největší demonstrace za svobodu v dějinách našeho národa.

Mám takový sen, že jednoho dne tento národ povstane a začne žít podle svého kréda:

„Věříme v tuto samozřejmou pravdu, že všichni lidé jsou si rovni.“

Mám sen, že jednoho dne na červených kopcích Georgie budou moci synové dřívějších otroků a synové dřívějších vlastníků otroků sedět u jednoho stolu bratrství.

Mám sen, že jednoho dne i stát Mississippi, stát sužovaný horkem žáru nespravedlnosti a útisku, bude přeměněn v oázu svobody a spravedlnosti.

Mám sen, že mé čtyři malé děti budou jednoho dne žít v národě, ve kterém nebudou souzeny podle barvy kůže, ale podle jejich charakteru.

Mám sen!

Mám sen, že jednoho dne, dole v Alabamě, s jejími zkaženými rasisty, s jejím guvernérem, kterému rty přetékaají slovy o “intervenci” a “zrušení” – jednoho dne právě tam v Alabamě budou malí černoušci a malé černošky moci chytit za ruku malé bělochy a bělošky jako by to byli jejich sestry a bratři.“

Mám sen!

King na největším protestu USA

2.5 Atentát 4. dubna 1968

V roce 1968 vypukla stávka zaměstnanců technických služeb v Memphisu. Tyto zaměstnanci tvořila převážně černošská rasa. Malý plat, minimum zaměstnaneckých výhod a bez vidiny další perspektivy na růst v kariéře. To vše byly prvotní příčiny, jež daly vzniknout návazné stávce těchto zaměstnanců. Během této stávky bydlel King v motelu Lorraine. Před začátkem stávky přebýval v hotelu Holiday Inn, ale kritiky byly projeveny

výčitky ohledně jeho života na vyšší úrovni, zatímco bojuje za chudé. Byl zabit při svém projevu dne 4. dubna 1968 v 18.01 hod, který realizoval ve druhém patře tohoto motelu. Po jeho smrti vypukly nepokoje, jež postihly zhruba 60 měst. Jeho pohřbu se zúčastnilo 300 000 lidí. Jeho vrah byl odsouzen k vězení na 99 let.

2.6 Martin Luther King Day

V roce 1977 ho prezident Jimmy Carter vyznamenal prezidentskou medailí svobody a v roce 1986 byl den jeho narození, 15. ledna prohlášen v USA za svátek.

2.7 Citáty

„Nikdy nezapomeňte, že všechno co Hitler dělal, bylo podle tehdejších zákonů legální.“

„Až se svět ohlédne za našim stoletím, bude plakat. Ne proto, že bylo zaplaveno krutostí, ale proto, že dobří lidé mlčeli.“

„Nejhorší ze všech tragédií není zemřít mladý, nýbrž žít do pětasedmdesáti, a přece nikdy nežít doopravdy.“

Martin Luther King

3 NELSON MANDELA

Jeho rodné jméno je Rolihlahla Mandela. Narodil se 18. července 1918 na území Transkei. Základní a střední vzdělání studoval na misijních školách, později také studoval na černošské univerzitě Fort Hare, ze které byl vyloučen za organizování studentské stávky.

3.1 ANC – Africký národní kongres

V anglickém originále African National Congress (dále jen „ANC“) neboli hnutí usilující o změny v rasové segregaci. V roce 1948 zvítězila ve volbách strana, která prosazovala apartheid. Mandela stanul v čele odbojového programu, v kterém také protestoval proti zákonům pro černochoy. Policie uspořádala zátah na aktivisty, což spustili několikaletý soudní proces Treason Trial (pozn. v českém překladu: soud se zrádci). V roce 1960 bylo zabito 69 neozbrojených demonstrantů policií. ANC bylo po určité době zakázáno pro protirežimní kampaň a Mandela byl poprvé uvězněn. Podílel se na založení Umkhontowe Sizwe, Kopí národa, bojové složky Kongresu, která v prosinci 1961 uskutečnila svou první teroristickou akci a ukončila tak nenásilný boj ANC.

3.2 Vězení

V roce 1962 procestoval Afriku a zavítal také do Anglie, kam odcestoval pod jiným jménem, hledat podporu pro ozbrojený boj. Při návratu, kdy měl předat řediteli ANC důležité informace, byl zatčen a obviněn z ilegálního odcestování a napomáhání v organizování stávek. Dostal pět let ve vězení v Pretorii. V roce 1963 byl v procesu Rivonia odsouzen k doživotnímu vězení spolu s dalšími pěti členy ANC za údajnou velezradu a sabotáže. Hrozil jim trest smrti, ale nakonec dostali doživotí. Prvních osmnáct let strávil na ostrově Robben. Později byl přemísťován do lepších věznic. Kampaň za Mandelovu svobodu neustávala. Nový prezident zrušil zákaz činnosti ANC a Mandela byl 11. února 1990 propuštěn, ve svých 72 letech. Celkově byl vězněn 27 let, šest měsíců a šest dnů.

3.3 ANC – politická strana

V roce 1991 byl zvolen prezidentem ANC. Udělal z tohoto hnutí politickou stranu a zřekl se ozbrojeného oboje.

3.4 Nobelova cena míru 1993

3.5 Prezident Jihoafrické republiky

27. dubna 1994 se konaly volby na prezidenta, kterého volilo zhruba 20 milionů lidí. ANC dostalo 62% hlasů a Mandela se stal prvním jihoafrickým prezidentem s černou pletí. Roku 199ř založil dětský nadační fond, s kterým začal aktivněji pracovat po dobrovolném odchodu z politiky roku 1999. Po svém odchodu z politického života příležitostně komentoval veřejné dění.

3.6 Konec života

V osmdesátých letech prodělal rakovinu prostaty a také se léčil s tuberkulózou. Vícekrát byl hospitalizován a později propuštěn do domácí péče. Jeho zdravotní čas se na nějaký čas zlepšil, a tak oslavil společně s dalšími své 95. narozeniny. Zemřel 5. prosince 2013.

3.7 Citáty

„Vždy to vypadá jako nemožné, dokud to někdo neudělá.“

„To, co se v životě počítá, není pouhý fakt, že jsme žili. To, jak jsme změnil životy druhých k lepšímu, rozhodne o významu života, který vedeme.“

„Nikdo se nenarodí s nenávisť ke druhé osobě kvůli barvě její kůže, její minulosti nebo jejímu náboženství. Lidé se musí nenávisť naučit, a jestliže se mohou naučit nenávidět, lze je také učit lásce, protože láska je lidskému srdci přirozenější než její opak.“

Nelson Mandela v období
prezidenta JAR

4 TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK

Narodil se 7. března 1850 v Hodoníně. Již v mládí jeho rodiče rozhodli, že po škole v Hustopečích se vydá na učitelskou dráhu. Posléze však svůj názor jeho rodiče přehodnotili a poslali ho studovat do Vídně strojním zámečnickem. Tento obor se mu však nezalíbil, proto se vrátil zpět k rodičům a pracoval jako podučitel v Čejchovicích. V roce 1865 se přihlásil na gymnázium v Brně. Byl přijat na výhodné místo vychovatele v rodině policejního ředitele Antona Le Monniera. Došlo ke konfliktům s ředitelem školy, naštěstí policejní ředitel byl přeložen do Vídně a Masaryk odjel s ním. Studoval hlavně psychologii a filozofii. V Německu v červnu roku 1877 poznal svou životní družku Charlottu Garrigue.

4.1 Český jazyk

Masaryk dostal nabídku práce na mimořádného profesora v Praze, proto se se svou rodinou přestěhoval z Vídně do Prahy. Svou přednáškou „Jak zvelebovati naši literaturu naukovou“ chtěl upozornit na nedostatek českých překladů a nedostatek české odborné literatury. Dále upozorňoval na potřebu založit české akademické vědy. Začal s přednáškami o českém jazyce. V roce 1886 se zapojil do bojů o pravost rukopisů zelenohorského a královédvorského. Masaryk prokázal, že jde o padělky, ale ztratil důvěru Čechů.

4.2 Hilsneriáda

V roce 1899 byla nalezena zavražděná mladá dívka Anežka Hružová u městečka Polná na Vysočině. Za vraha byl bezvýznamně označen žid Leopold Hilsner. Byl obviněn z rituální vraždy. Masaryk se o případ ze začátku nezajímal, pak ale dostal dopis od svého bývalého studenta z Rakouska, který si stěžoval na antisemitistický postoj českého tisku k tomuto případu. Zavrhl možnost rituální vraždy, a tím spustil vlnu nepopularity. Postupně začal studovat podrobnosti případu. Byl obviněn z korupce. Útoky vyvolaly demonstrace studentů. Masaryk byl stále přesvědčen o svém názoru jako o správném a řekl: „Mínění to nevyslovil jsem pouze, nýbrž také odůvodnil. A to se v českém národě nesmí? Že se nesmí samostatně myslet a vědecky pracovat? Moje kritika procesu polenského je stejnou vědeckou prací jako jiné mé práce vědecké.“ Hilsner dostal milost. Přestože byla Hilsnerova aféra pro Masaryka těžkým obdobím, později zjistil, že byla pro další vývoj významná. Ohlas aféry pomohl v budování československého státu.

4.3 Politik

Začal prosazovat nový politický směr realismus. Cílem realistů bylo vyhledat poctivou, rozumnou a aktivní politiku. V březnu 1891 byl mladočechy zvolen za poslance ve volebním obvodu. V roce 1900 byla založena nová politická strana: Česká strana (realistická) lidová. T. G. Masaryk byl jejím předsedou a byl také jedním ze spoluautorů jejího politického programu. Později byla tato strana přejmenovaná na Českou stranu pokrokovou.

4.4 První světová válka

Po vypuknutí války se Masaryk roku 1914 uchýlil do zahraničí. Odjel do Itálie. Působil ve Švýcarsku. V ten samý rok se přesunul do Francie, kam přijel Edvard Beneš. Byl při jednání v Anglii, Rusku a v Americe, dokud nebyla podepsána Pittsburská dohoda a Washingtonská deklarace. Získal podporu prezidenta Woodrowa Wilsona pro vznik nového státu. Po letech usilovné práce, kdy mu byli nejbližšími spolupracovníky E. Beneš a M. R. Štefánik se stal předsedou prozatímní československé vlády. Vyhlásil samostatnost československého národa ve Washingtonské deklaraci. 14 listopadu 1918 byl zvolen Revolučním Národním shromážděním prezidentem republiky.

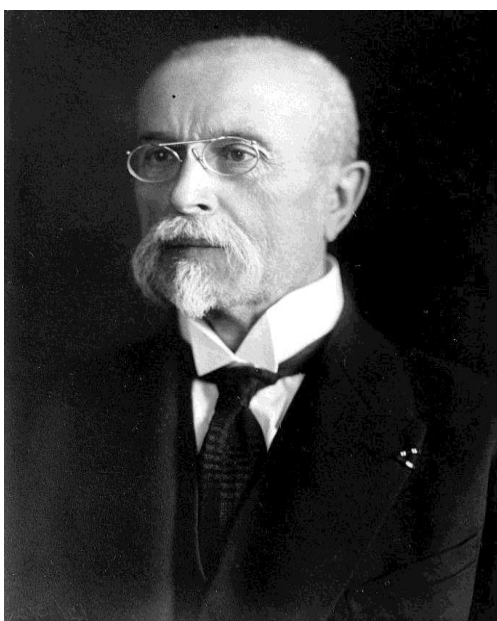
4.5 Smrt 14. září 1937

4.6 Citáty

„Dobrého je v řádu světa víc, ale to zlé člověk cítí silněji.“

„Má-li naše demokracie své nedostatky, musíme překonávat ty nedostatky, ale ne překonávat demokracii.“

„Nedovedeme-li milovat nepřítel, buďme k němu aspoň spravedliví.“

Tomáš Garrigue Masaryk

5 VÁCLAV HAVEL

Narodil se 5. října 1936 v Praze. Komunistická moc Havlovi zakázala dále studovat kvůli prvorepublikovým aktivitám jeho rodičů. Nastoupil do oboru chemického laboranta, ale maturitu složil až na večerním gymnáziu. Pracoval jako jevištní technik. Havel aktivně přispíval do literárních časopisů.

5.1 Zapojení do odboje

Přednáší jeden z projevů kritiky monopolu KSČ na jednom ze srazů československých spisovatelů a stává se členem Klubu angažovaných nestraníků a předsedou klubu nezávislých spisovatelů. Poté co vojsko Varšavské smlouvy potlačilo Pražské jaro, Havel pokračuje v kritice režimu. Napsal otevřený dopis prezidentu Husákovi, v němž upozorňuje na problémy nahromaděné v české společnosti. O dva roky později byla vydána Charta 77 (pozn. neformální československá občanská iniciativa za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala). Kvůli svým názorům byl zatčen a odsouzen na 4,5 roku vězení. V roce 1983 byl podmíněčně propuštěn, ale i přesto se zapojil do politického hnutí.

5.2 Prezident Československa

Důsledkem, který odstartoval pád totalitního režimu, se stal manifest studentů 17. listopadu 1989, který komunistický režim potlačil. Do čela tohoto hnutí se postavili studenti a umělci. 29. prosince 1989 byl Federálním shromážděním zvolen prezidentem Československa. Ve své řeči slíbil českému národu svobodné volby, což splnil o rok později. Během jeho druhého funkčního období narůstalo napětí mezi českou a slovenskou reprezentací, kvůli budoucímu uspořádání. Problém ve Federálním shromáždění, zapříčinil málo hlasů pro Havla na červencových volbách 1992. Havel 20. července, složil mandát s odůvodněním, že nemůže dále plnit závazky ze slibu věrnosti federativní republice.

5.3 První český prezident

Po rozpadu federace byl 26. ledna 1993 zvolen prvním českým prezidentem. Jeho poslední období začalo 28. ledna 1998. Poslední léta jeho vlády poznamenaly jeho zdravotní potíže. Prezidentský mandát vypršel Václavu Havlovi 2. února 2003.

5.4 Smrt 18. prosince 2011

5.5 Citáty

„Člověk by se měl chovat tak, jak si myslí, že by se měli chovat všichni.“

„Nejlepší myšlenka je ta, která ponechává vždy určitou skulinu pro možnost, že všechno je současně úplně jinak.“

„Každé lidské utrpení se týká každé lidské bytosti.“

Václav Havel

Závěr

Na závěr svojí závěrečné práce bych chtěla říci, že jsem ráda, že v naší společnosti existují osobnosti, které se ve svém životě nebály prosazovat své názory. Bez těchto lidí by se společnost neposunula blíže k vysněnému cíli, kterým je celosvětově uznávaný mír spojený s bojem za základní lidská práva a svobody lidí.

Závěrečná práce mi přinesla spoustu informací, o kterých jsem byla nucena přemýšlet. Uvědomila jsem si, co vše stálo za svobodou, ve které mohu nyní žít. Uvědomila jsem si, kolik lidí muselo zaplatit svým životem za věci, kterým věřili proto, aby jiní zase mohli v klidu žít.

Řekla bych, že by každý z nás měl znát osud těchto osobností, které se zasloužily v boji za lidská práva.

Prohlašuji, že na celé práci jsem pracoval samostatně a uvedl jsem použitou literaturu.

V Olomouci, červen 2016

podpis

Literatura a zdroje

webové stránky:

[online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z:

http://www.gamepark.cz/svaty_muz_mahatma_gandhi_muz_ktereho oplakavaly_miliony_lidi_455431.htm

[online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://crg.cz/sekce/historie/referaty/20-stoleti/gandhi/index.htm>

[online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/mahatma-gandhi/>

[online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/martin-luther-king-45079>

[online]. [cit. 2016-05-21]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/slavedny/799400-den-kdy-se-gandhi-vydal-na-protestni-solny-pochod-12-brezen>

[online]. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.internetdict.com/cs/answers/what-is-the-jim-crow-law.html>

[online]. [cit. 2016-06-02]. Dostupné z: <http://pro-zivot.pise.cz/123-citat-legalni-automaticky-neznamena-moralni.html>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nelson-mandela-1918-2013-zivot-v-deseti-obrazech-fzc-/zpravy-svet.aspx?c=A131206_161310_ln_zahranici_msl

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/nelson-mandela/r~i:wiki:3811/>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2013120621762/Slova-laskavosti-a-moudra-citaty-Nelsona-Mandely.html>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/slavedny/10002214-den-kdy-se-nelson-mandela-stal-prezidentem-10-kveten>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/tomas-garrigue-masaryk/zivotopis>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://www.muzeumtgm.cz/cz/osobnosti/Podrobny-zivotopis>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/tomas-garrigue-masaryk/>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <https://www.google.cz/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=smrt%20tgm>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/vaclav-havel/>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/citaty/martin-luther-king/>

obrázky a fotografie:

[online]. [cit. 2016-05-17]. Dostupné z: <http://citaty.net/media/authors/mohandas-karamcand-gandhi.jpg>

[online]. [cit. 2016-05-30]. Dostupné z: <https://cz.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/22/2015/10/mlk-the-march750-750x350.jpg>

[online]. [cit. 2016-06-02]. Dostupné z: <http://moralheroes.org/wp-content/uploads/2011/01/Martin-Luther-King-Jr.jpg>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: <http://media-2.web.britannica.com/eb-media/67/75567-004-6585DB51.jpg>

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3c/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk,_Bain_News_Service_\(Library_of_Congress,_Bain_Collection\)_crop.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3c/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk,_Bain_News_Service_(Library_of_Congress,_Bain_Collection)_crop.jpg)

[online]. [cit. 2016-06-03]. Dostupné z: http://www.ceska-karikatura.cz/admin/data/image/vaclav_havel.jpg